

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse pisme, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov - vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— "
četrt leta 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h

" " " dvakrat . . . 12 "

" " " trikrat . . . 10 "

za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

§ 55. drž. ljudskošolskega zakona v naučnem odseku.

Piše —č.

III.

V isti seji 14. maja se je oglašil k besedi tudi Schönererjanec Iro ter je govoril:

»Vlada se je izjavila jasno in brezobzirno proti željam učiteljstva, in sklep državnega zbora, ki bi odgovarjal tem željam, bi ne dobil nikdar sankcije. Če bi prišla naša država iz svoje militarične zaslepljenosti, bi živeli lahko vsi delavni sloji v državi gospodarstveno boljše. Kmet in obrtnik bi davčno manj robotala za državo in vzlic temu bi preostajalo še dosti denarja za kulturne naprave. Zato naj bi bil tudi obrnjen organiziran naskok naroda dan na dan proti zaslepljeni avstrijski, dragi velesilni politiki, ki se obrača le na pomnožitev slovanskih narodnosti na Balkanu (to govori Vsenemec!); ne sme biti, da se ščuva v nevoščljivosti in ljubosumnosti v državi drug na drugega stanove, ki delajo fizično ali duševno ter prihajajo s svojimi opravičenimi zahtevami, pri tem ko spravlja militarizem svoje milijone na suho. S prav cenimi določbami § 55. državnega ljudskošolskega zakona — če se upošteva finančno krizo raznih dežel — ni storjenega prav nič za šolo in učitelje. Da pa ne ostane predlagana preosnova § 55. državnega ljudskošolskega zakona za učitelje zopet čisto platonična obljuba, predlagam, da se pristavi formuliranju gospoda poročevalca še sledeči nov odstavek:

Država mora prispevati iz skupne državne blagajne za stroške učiteljskih plač 50 odstotkov.« —

To je glavni del seje, ki je rodil predlog Wastian-Glöckler-Iro. Iz vsega vidimo, da je vendarle **prosto igranje z eminentno zadevo učiteljskega življenjskega vprašanja**, ker naučni odsek sploh ni kompetenten sklepati sam o tej zadevi. Vse so besede in le besede, ter želje učiteljstva ne dosežejo sankcije. —

Za celotno sliko v zgodovini tega boja pa vendar še navajam nadaljni razvoj seje s tega dne.

Poslanec dr. vitez pl. Halban (Poljski klub) smatra za uvaževanje vredno, če misli v vsakem slučaju tudi na pripravo onih sredstev, ki jih rabijo dežele, da lahko zvišajo uč. plače, ne da bi se zato približale financijel. bankrotu. Zato predlaga **ustanovitev subkomiteja**, ki naj obstoji iz udov naučnega in finančnega odseka ter poda poročilo v treh tednih.

Poslanec Koleča (Ruten) se čudi, da se je zbudila pri taki priliki avtonomistiška vest pri vladi. —

Wastian se temu gotovo ni čudil, ker je zahteval že 24. aprila, da se je »treba ozirati na ugovore avtonomistov«.

Pa bodi temu kakorkoli, dejstvo je, da se je 14. maja leta 1912. zaključila seja naučnega odseka po medsebojnem poučevanju kršč. soc. Kemetterja in soc. dem. Glöckla brez vsakega pozitivnega sklepa.

IV.

Optimisti smo pričakovali ugodne rešitve od seje dne 21. maja t. l. Če smo se motili, odpusti nam, Gospod, kakor moramo v lastni onemoglosti odpustiti mi tistim, ki so vse to zakrivali.

V naslednjem podajamo zopet poročilo o seji:

Predsedstvo: dr. Tobolka. Vladni zastopnik: naučni minister dr. pl. Hussarek, ministrski svetnik Ardelt. Dnevni red: nadaljevanje debate v premembi § 55. drž. ljudskošolskega zak.

Seja je sklicana ob 9. uri dopoldne. Otvori se ob 9. uri 35 minut: poslanec dr. Verstovšek je stavil predlog na pomnoženje predlogov (t. j. zavlačitev zadeve) ter je zahteval, da se konstatira sklepčnost. Predlog je bil sprejet, nakar je predlagal Verstovšek zopet odložitev seje zaradi nesklepčnosti. No, za blagor šole in učiteljstva zavzeti poslanci so se medtem vendar po mali zamudi zbrali in nadaljevalo se je posvetovanje.

Poslanec Lipka (gl. njegovo izjavo učit. deput. v »U. Tov.« št. 21): Glavni odsek »Nemškega učiteljskega društva na Češkem« je sprejel v svojem sklepu z izrazom velike nejevolje izjavo naučnega ministrstva; »Nemško deželno učiteljsko društvo na Češkem« je vodilo do zdaj boj za plače v **povsem previdnem načinu** (vendar pa po poročilih v »Fr. L.-St.« najbolj radikalno). Vlada je menda izgubila pravo čuvstvovanje za želje učiteljstva. Godi se, da ne dobe substituti, ki služijo na dan po dve kroni, plače po več mesecev. Se nikdar nisem slišal od avstrijskega naučnega ministra, da bi sprejel ljudskošolske učitelje pod svoje varstvo. Res da ne pri naša Wastianov predlog nikake materialne pomoči, hoče pa pomagati **bolnemu srcu** učiteljstva (Res je: nič za želodec, le za srce — novo razočaranje*), ki težko občuti zapostavljanje napram drugim stanovom. Glasoval bom za Wastianove, Glöcklove in Irove predloge.

Poslanec Wedra (nemški »Nationalverband«): Zahtevam za učiteljstvo plačo, ki odgovarja njegovi predizobrazbi. 21. avgusta je svarila vlada češki deželni odbor, naj ne prekorači cene meje pri plačilni odmeritvi učiteljstva, ker bi s tem nastala tekma med posameznimi deželami (Kranjska, Koroška in Štajerska bi menda prednjačile). Vlada izjavo deluje uporno. Ključničarski pomočnik nižjeavstrijske deželne železnice dobiva višjo plačo kot učitelj istega kraja. (Zakaj išče g. W. primero v tako visokem krogu?)

Poslanec Konečny (češki radikalec): Glöcklov predlog zbuja avtonomistične pomisleke. V **sporazumljenju osrednje organizacije vseh slovanskih učiteljskih društev in nemškoavstrijskega Lehrerbunda** predlagam sledeče:

»Minimalni prejemki učiteljev z izpitom učne usposobljenosti se morajo izenačiti s prejemki državnih uradnikov s srednješolsko izobrazbo in maturitetnim izpitom.«

(To pa je vedno lepše! Če zboruje naučni odsek še nekaj mesecev — kar se lahko pričakuje — ne ostane od »velike akcije« nemškega »Bunda« nič več! **Ubogi učitelji.***)

Posl. Masaryk (češki realist) predlaga sledeče: »... in sicer naj bodo prejemki učiteljev splošno enaki prejemkom **štirih** najnižjih plačilnih vrst državnih uradnikov, ker imajo isto predizobrazbo.«

Poslanec Verstovšek (slov. klerikalec): Vladi se ne more nič očitati, ker je odkrito priznala: njene roke so vezane ter ne more nič obljubiti. (Kakor da bi šlo za same obljube!)

Poslanec Kemetter (kršč. soc.): Delo učitelja najde malo priznanja. Vlada naj vendar enkrat opusti pasivni odpor. Glasujem za Wastiana, Ira in Glöckla. (Saj nevarnosti tako ni nobene.) Z enim udarcem se ne bo rešilo finančnega vprašanja. Priti je treba stopnjema do praktične izvršitve zahtev. Najbolj slabo plačano vrstvo naj se uvrsti v deseti činovni razred ter se to izvede do leta 1914., do leta 1915. naj pride na vrsto drugi del, dokler se končno ne doseže smotra. (No, to je najlepše! Tako bi običali učitelji v **dese-**

* Opazka uredn. Fr. L.-St.

tem činovnem razredu, ker bi se ne sklenilo vsako leto finančne reforme.)*

Seja se zaključila.

In tako smo postali optimisti po **lepih besedah in dobri volji** zopet bogatejši za eno razočaranje . . . V.

A še je ostalo upanje na sejo dne 22ega maja t. l. Pred plenarno sejo državnega zbora je bil sklican naučni odsek, da sklepa o raznih predlogih, ki so bili, kakor smo že rekli, udarec v vodo, ker po besedah predlagateljev samih vlada ni obvezna za njih izvršitev in bi tudi ne dobili sankcije. Pa optimisti smo pričakovali vsaj dobre volje, da bi postala beseda resnica. Bodimo kratki in povejmo, da **se sklepalo ni**, ter odsek **ni bil sklepčen!**

Prihodnja seja je po binkošti in za tedaj:

Zopet upajmo:

Zasledovali pa bomo zadevo naprej in poročali po točnih poročilih v »Učiteljskem Tovarišu« o vsakem novem koralu, bodisi pozitivnem ali negativnem. Spoznavajmo, da ne ostanemo **optimistični politiki lahkoverneži!**

* Opazka uredn. Fr. L.-St.

Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva v parlamentu.

Za »Dalmatinski klub« je sprejel deputacijo poslanec dr. M. Čingrija, katerega sta nagovorila tov. L. Jelenc in M. Strebl. Dr. Čingrija je izrazil, da bode vedno in dosledno podpiral vse učiteljske zahteve.

Zastopnike čeških poslancev socialno demokratične stranke posl. Ant. Nemca, Vlast. Tusara in G. Habermanna sta nagovorila tov. B. Skala in M. Strebl. Poslanec A. Nemec je izjavil, da se učiteljstvu ni bati, da bi socialni demokratje storili kak sklep, ki bi bil v škodo učiteljstvu. Socialno demokratična stranka hoče prostega, svobodnega učitelja, dostojno plačaneja, ki bo vzgajal ljudstvo v pravem duhu. Stranki, kateri zastopa on v parlamentu, pripadajo največ delavske množice, ki uživajo svojo izobrazbo le v ljudski, a največ v meščanski šoli. Zato pa stranka hoče dobrega ljudskega šolstva, kar največ večrazrednih ljudskih in štiri-razrednih meščanskih šol. Takih meščanskih in tudi večrazrednih ljudskih šol je na Češkem jako malo, Nemci imajo ljudsko in meščansko šolstvo veliko bolj urejeno kakor Čehi sami. Izjavlja v imenu čeških socialnih demokratov, da ti v polni meri priznavajo upravičenost učiteljskih zahtev, kakor tudi izpremembo § 55 in zahteve glede znižanja voznih cen na železnica; za vse to se bode socialno demokratiški klub zavzel z vsemi močmi. Poslanec Vlast. Tusar povdarja, da so socialni demokratje v moravskem deželnem zboru z obzirom na učiteljstvo prenehali z bojem proti nepopularnemu zvišanju doklad samo zato, da bi se moglo v ti korporaciji kaj storiti za učiteljstvo.

V klubu nemških krščanskih socialcev je govoril s poslanecem Jodokom Finkom tov. Strebl. Posl. Fink je izjavil, da predloži učiteljske zahteve svojemu klubu, ter upozoril na povoljno regulacijo učiteljskih plač na Vorarlberškem ter se dal točno informirati glede zahteve po znižanju železniških voženj.

Zadnja intervencija tega dne se je vršila v klubu nemških socialnih demokratov v navzočnosti poslancev tov. K. Seitzja in J. Seligerja. Po nagovoru tov. Strebla je posl. tov. Seitz izjavil, da v imenu kluba popolnoma soglaša z obema prvima zahtevama avstrijskega učiteljstva. V odseku za

službe državnega uradništva je hotel doseči, da bi bilo učiteljstvo uvrščeno z državnim uradništvom, ki ima srednješolsko izobrazbo v isti činovni razred. Klub je sklenil, da se doseže podpora posameznim kronovinam z izrečno označbo, da ta svota služi le za regulacijo učiteljskih plač. Glede tretjega vprašanja, namreč kar se tiče znižane voznje, klub še ni zavzel svojega stališča, predloži pa te zahteve klubu. Na vprašanje tov. Freingerja glede Steinwenderjevega predloga je izjavil posl. Seliger, da klub nemških socialnih demokratov soglaša z njim.

Deputacija je bila v parlamentu od pol enajste dopoldne do pete popoldne.

Dne 25. aprila se je v spremstvu poslancev tovarišev Konečnega, Exnerja in Wedre deputacija učiteljstva oglasila v »Unio latini« (zvezi italijanskih in rumaniških poslancev) in govorila s poslancema Val. Malfattijem in Ab. Tonellijem. V imenu učiteljstva so govorili tov. Strebl, Freinger in dr. Kanarek. Posl. Malfatti je odgovoril da znači zboljšanje učiteljskih plač zopetno obremenjenje prebivalstva, ki se že nahaja tako v kritični situaciji. Vrh tega bi ne bilo primerno po njegovem mnenju urediti povsod učiteljskih plač po enem principu. Ker življenje n. pr. na Tirolskem ni tako drago, kakor je drugod. Treba se je ozirati na krajevne razmere in se tudi po njih ravhati. Ako pa da država primerno podporo, tedaj se bo dalo o stvari resno govoriti. Italjansko prebivalstvo monarhije je v veliki večini jako siromašno in obremenjeno z jako visokimi občinskimi dokladi. Po nekaterih občinah na Tirolskem plačuje prebivalstvo poleg 80 % do 100 % deželnih doklad, tudi 300 % do 500 %, da celo 1000 % občinske doklade. Večje obremenitve prebivalstvo ne bi moglo prenašati, a to zvišanje bi nastalo, ako bi morale dežele same prispevati za učiteljsko regulacijo. Na kak način naj bi se izvedla regulacija učiteljskih plač se še ne da povedati. Na pripombo tov. dr. Kanareka, da ima državno učiteljstvo povsod brez razlike krajevnih razmer enake plače, razlike so le v aktivitetnih dokladah, odgovarja poslanec Malfatti, da je po njegovem mnenju izključeno, da bi bilo učiteljstvo povsod enako plačano. Ravnatelj magistratnih uradov v Roveredu (kjer je Malfatti župan) ne more biti in tudi ni enako plačano kakor ravnatelj dunajskega magistrata, dasi imata oba enako predizobrazbo, a sredstva in pripomočki so v obeh mestih jako različni. Tudi deželni uradniki nimajo enakih plač v vseh kronovinah. Izjavlja pa končno, da najde učiteljstvo v slučaju, ako da vlada dovoljne podpore, tudi v vrstah italijanskih poslancev zagovornike učiteljskih teženj.

Poslanci J. Maštalka, K. Exner in R. Wedra so nato peljali učiteljsko deputacijo k njegovi ekscelenci železniškemu ministru vitezju Forsterju. Tov. P. Skalicky je v češkem jeziku v imenu vsega učiteljstva predložil spomenico glede znižane voznje po železnica na način, kakor ga je leta 1910. dovolila ogrska vlada učiteljstvu. Učiteljstvo ne zahteva tega za sebe, nego le v prosepah šolstva. Kar je pa dovolila radevolje ogrska vlada, more storiti tudi avstrijska. Vemo sicer, da prihajamo s svojimi zahtevami v jako neugodnem času, vendar upa učiteljstvo, da bo ministrstvo ugodilo predlogom, ki jih navaja predložena spomenica. Železniški minister vitez Forster odgovarja, da gre spomenica vsekakor predaleč. Železniški odsek je izročil vprašanje o znižanju voznih cen posebnemu pododseku. Splošno mnenje, pa tudi železniški odsek je zato, da se omeji

pravica do znižane vožnje v kar največjem obsegu z ozirom na to prepričanje in na dejstvo, da imajo državne železnice vsako leto znatne deficite, bo jako težko ugoditi učiteljskim zahtevam. Dasi dobro pozna neugodno materialno razmerje učitelstva in je sama mnenja, da je ta zahteva raz stališče učitelstva opravičena, vendar opozarja na velike zapreke, ki se stavijo nasproti učiteljskim zahtevam. Poslanec J. G. Mastalka konstatira, da je predložil v državnem železniškem svetu predlog, da se dovolijo učitelstvu iste olajšave, katere je dovolila ogrska vlada leta 1910. vsemu učitelstvu. Z doseženimi znižanimi vožnjami bi se omogočila učitelstvu potovanja, ki so pri vzgoji velikega pomena, ker se tako širi duševno obzorje, a učitelstvo bi moglo potem svoje skušnje, ki jih je doživelo na potovanju, porabiti v prospel šolske mladine, a obenem bi bilo to tudi v korist šole in kulturnega razvoja prebivalstva samega. Kljub vsem težkočam, ki nasprotujejo povoljni rešitvi, je vendar potrebno, da se ugodni učiteljskim zahtevam. Minister Forster prizna na to, da je prepričan, kako velike koristi bi bilo znižanje za učitelstvo, zlasti v sedanjem njegovem gmotnem položaju. Posl. tov. Wedra navaja, da bi ne bilo nikakor pravilno degradirati učitelstvo do nekega manjvrednega stanu, ker bi se čutilo na tak način ponižano. Učitelstvo ne zahteva olajšav za sebe, temveč za mladino in njeno vzgojo. Zato govornik prav izrečno prosi, da naj se vlada ozira na učiteljske zahteve. Na vprašanje ministra Forsterja pojasni tov. Freinger, da znaša število učitelstva v Avstriji nad 80.000. Tovariš Strebl se v polnem obsegu pridružuje prednesenim zahtevam in povdarja, da mora država skrbeti tudi za izvenšolsko vzgojo, kar pa stori, ako ugodni učiteljskim zahtevam. Minister Forster odvrne, da bo stvar dal preučiti, pripomni pa, da je gmotni položaj ogrskih železnic veliko boljši, nego avstrijskih in da je deficit neprimerno manjši. Tov. posl. Exner pripomni, da je vladi le v korist, ako gre učitelstvu na roke, ker s potovanji bi učitelstvo spoznalo tuji svet in razmere v drugih deželah in državah, kar bi veliko pripomoglo k dosedanj medsebojni narodnostni znosljivosti, kar si mora država le želeči. Forster odgovori, da bo treba upoštevati tudi ta razlog, in še enkrat obljublja, da bo dal vso stvar resno proučiti. (Dalje prihodnjč.)

Štajerci, ali smo možje.*

V zadnji dobi se mi to vprašanje vsiljuje dosledno, kadar čitam poročila o naših društvih. Ni čuti z zborovanj skoro nič stanovskega dela. Vsake druge reči se lotevamo, stanovske potrebe se pa ogiblamo. Zato so naša zborovanja suhoparna, nimajo privlačne sile, in udeleženci navadno komaj čakajo, da minejo in da se začne drugi, zabavni del. Veseli me, kadar čitam, da so se tovariši po stanovsko brezbarvnem zborovanju lahko vdajali mamljivim zvokom kakšnega šramlja in da so si lahko privoščili kaj boljše iz priznane kuhinje in kleti. Tak »boj« za obstanek pa daje dovolj povoda in gradiva za premljevanje gorenjega vprašanja ne samo meni, ampak vsakemu tovarišu, ki mu dolga leta hlapčevanja še niso iztrgala poguma do resnega boja za učiteljsko stvar, ki mu teži srce res naš sramoten položaj, ne pa želja po zaslužnih križcih in milostnih pogledih od zgoraj.

Vsi občutimo — morebiti so oni tovariši izvzeti, ki o zborovanjih in o naših težkočah nič ne vedo — in zato tudi vemo, da so naše razmere neznosne, nezvedrjive. Tega pa ne občutijo in se ne zavedajo naši krušni očetje, ker ne okusijo našega življenja, ampak so si vedeli boljše postlati. Zato imajo našo mizerijo na svoji kosmati vesti. Ker nam ti zakoniti gospodje nočejo pomagati, a mi nočemo umreti, smo prišli do čisto logičnega zaključka, da si moramo pomagati sami. Ker nam pa ne pustijo, da bi si rezali svoj prislužen kruh, smo ostali zopet logični i spoznali, da se bo treba zanj boriti. Toda sedaj!

Po naših listih, po društvenih zborovanjih (a ne povsod) je zašumelo: »V boj!«

Hodili smo v navdušenju za našo sveto stvar na protestna zborovanja, trosili denar in sklepali hude in ostre resolucije, s katerimi smo trkali na okamenela srca svojih rediteljev. Toda ostale so glas vpijočega v puščavi. Hoteli smo pokazati vso resno voljo in pošiljali deputacije do gospodov, okolo katerih se šolstvo vrti, in vračale so se »vertröset bis in Jenseits.« Tako smo se hoteli rešiti svojega neznosnega položaja, pa to ni poravnalo učitelstvu krivice.

In na tem potu naj ostanemo? Ali je to boj? Da, da, v očeh nekaterih tovarišev je to anarhija, da se upa uboga učiteljska para povzdigniti svoj glas z ostro resolucijo v svoj prid, češ, na ta način se krši spoštovanje, avtoriteta naših predstojnikov in povzroča tako dejanje ni utemeljeno, recimo, dovoljeno v nobenem paragrafu. Z menoj vred pa je že gotovo marsikateri tovariš sit tega večnega boja z resolucijami, ker je tako brezuspešen! Ko smo doznali, da tako ne gre naprej, bi logično morali seči po drugih sredstvih, ki nam jih narekuje naš zajčji pogum. Mož, ki drži na svojo čast, ki hoče kaj doseči, gre naprej in ne podira nasprotnikov s klepetanjem in prošnjami. Tako je tudi z vsakim stanom. Naše borenje s pomočjo papirja, z javnimi tožbami pa ne pomeni nič drugega nego pomanjkanje, močnatosti in kompromitira nas in naš stan v očeh javnosti v najhujši meri, ki vidi, da se ne moremo povzpeti do pozitivnih dejanj, vrednih moza.

Po 40 letih obstanka našega stamu mora Zaveza javno pripoznati, da je naš stan srečno došel do robu propada. Tako torej smo se bojevali, da smo stan dovedli do uničenja? Pa menda vendar nismo s svojimi »možatimi« in »odločnimi« akcijami pokvarili zdravega jedra svojega stanu? Ne, ne! Krivi temu niso naši krepki nastopi, s katerimi smo hoteli obvarovati šolstvo udarcev od vseh strani. Saj se nismo mogli rešiti nikdar meglenih fraz, še takrat ne, ko je šlo in gre za naše vitalne stanovske interese. Človek se čudi, kako se morejo dobiti ljudje, ki hočejo z lepo donečimi frazami samemu sebi škodovati in odvrniti učitelstvo od edine resne poti v prilog našemu gmotnemu stanju, od poti odločnih korakov, ki bi edini dregnili naše gospodarje med rebra, da se že enkrat zavedo svojih dolžnosti do šolstva, do nas. Našo močnatost je krasno ilustriral neki tovariš na nekem društvenem zborovanju. Da se je mogel tovariš povzpeti do takih besed, tega si nisem mogel misliti in mi zopet dokazuje, kam se dovede bojujoč stan, ako morajo zakrivati strah pred resnejšimi koraki besede. Jaz in vsak tovariš, ki sem mu pokazal odlomke njegovega govora, smo čitali v njih smisel: Šolstvo, le hiraj! Če gotovi krogi tvoje bolezni ne bodo poznali pravočasno, boš pač zamrlo, ljubo dete. Če bo prepozno, naj bo pa prepozno! Mrliča se ne bo dalo več obuditi. Učitelj, ti pa ne smeš opozoriti šolskih oblasti, kako šolstvo v tvojem varstvu umira! Bog nas varuj, da bi z močnim nastopom zahtevali odstranitev rak-rane šolstva — svoje bede!

Ako bo med nami obveljalo to mnenje, potem pač nismo vredni, da so nam poverili ta stan. Jaz ne bi poznal nečestnejšega početja, če bi mi, ki nam mora biti čuvanje ugleda šolstva ne samo častna, ampak tudi življenska dolžnost, pomagali nositi šolstvo k pogrebu. In dalje! Ob naših plemenitih značajih se bodo razbile vse nasprotujoče sile. Ironija! Ali ni bilo učitelstvo 40 let značajno in koliko sil se je že razletelo v tej dobi? Vsi vemo dobro, da se dosega ob naši plemenitosti ni razbila nobena nasprotna sila, pač pa mnogo značajev ob sili. Kdo je rodil Slomškarje, ki so sedaj največja zapreka našim stremljenjem? Kaj pa drugi stanovci, ki so se bojevali za boljše gmotno stališče, ali so tudi hoteli vplivati s svojimi plemenitimi značaji? Da pridemo ravno mi učitelji na tako idejo, se da na svoj način tolmačiti. Na učiteljsko so nas veliko učili o značajih, pozneje smo mnogokaj slišali o njih na domačih in uradnih konferencah, na naših društvenih zborovanjih tudi čitamo mnogokrat o tem predmetu. Zato je nam kmalu na jeziku, ako to snov rabimo.

Tovariši, to niso prava pota! Ne iščimo sredstev v dosegu svojih namer, tam, kjer jih ni, ampak tam, kjer so. Ne brodim več naprej kakor sentimentalni idealisti, ki ne vidi, da je življenje trdo, da je boj na življenje neizprosen, in omaga, ko je treba prijeti za drugo orožje, ne pa za pesem! Ako sami na sebi ne občutimo več valpetovega biča, zavedajmo se, kaj smo dolžni svojemu stanu, kaj smo dolžni svojim potomcem. Časi so resni in glejmo, da bo učitelstvo postalo svojega moza, naj stane, kar hoče. Do sedaj nam je narekovala bojna sredstva bojazen za kožo. Toda boj smo začeli, boj se mora vršiti, naj nam potem prinese zmago ali pogin. Vedimo, da je boj le tedaj, ako se reskirajo žrtve. Na naši strani je pravica, za njo se pa mora bojevati vsak, kdor hoče veljati za značaj.

Nemške tovariše smo zapustili v boju. Ne bi bilo jim treba dokazati našega smisla na skupnost po njihovem receptu. Pota se najdejo, ako se hočejo! Veselo znamenje pa je, da se zbuja pri nas na Štajerskem latentne sile in ni daleč več čas, ko pojdejo vrste odklečev preko tistih, ki jim ni resno za skupno zadevo ali se pa tresejo pred srepimi pogledi gotovih krogov. Obzirnati se nehajo v boju, v boju, ko mora past znak našega hlapčevanja, ko hočemo dokazati,

da hočemo za svoj stan živeti ali pa umreti kot možje, ne pa sramotno hirati v zasmeh vsega sveta!

Kultura in sedanje razmere.

Piše K. K.

V svoji zadnji razpravi sem v splošnem imenoval kulturo ugodni in udoben življenski položaj družbe sploh, oziroma vseh kristno delujočih. Koder prevladuje uboštvo in beda v množici ljudstva ter vseh drugih proizvajajočih stanovih, ni mogoče govoriti o kulturi prebivalstva, oziroma naroda; tako stanje imenujemo nizko kulturo, oziroma pomanjkanje kulture.

Pri kulturnih narodih izkušnja produkcija vseh panog gospodarstva v čim večji meri zadoščati potrebam po življenskih sredstvih, delavnost, podjetnost in energija na vsakem polju, v kmetijstvu, obrtništvu, rudarstvu je živahna in intenzivna. Z vsakovrstnimi tehničnimi pripomočki, z organizirano solidarnostjo si prizadevajo skrajšati dobo proizvodnje življenskih sredstev in drugih potrebščin, zakaj čim hitreje se prideluje, tem večje zaklade si nabavi prebivalstvo v določenem času. Vzporedno s tem si prizadevajo pomnoževati idejni zaklad vsakega rodu, zbujaajo inteligenco, iznajdljivost, samostojnost v ukrepanju in določevanju akcij, ter zaradi tega skrbno goje znanosti, umetnosti, širijo izomiko, naobrazbo med najširše sloje. Z novimi idejnimi pridobitvami, ki jih udeležujejo v iznajdbah in dovršenejših metodah, si olajšujejo proizvodnjo in pridobivanje, z umetnostmi si pa življenje lepšajo in slajšajo. Produkcija, promet, vse se vrši v hitrem toku, intenziteta življenja narašča.

Blaginja, udobnost, izomika, samostojnost in svoboda ne učinkujejo le med srednjimi in višjimi sloji, ampak polagoma pa sigurno prodirajo navzdol med množico delavstva in ljudstva, ga povzdignejo in preobrazujejo, opremijo z agilnostjo in živahnostjo, čim bolj nauče vsak rod razumevati človeško dostojanstvo in njemu primerno življenje. Bogastvo raste, število velikih in malih kapitalistov se množi, ter izkušja sprejemati v svoje okrilje čim več posameznikov iz močice ljudstva. Za brezobzirni boj med ljudmi in strankami v svrhu obvladavanja nasprotnika in oropanja njega pravic ni časa ne volje, vse se asocira ali združuje v medsebojno pomoč ali solidarnost in svrhu krotjenja naravnih sil, v obvladavanje prirode ali nje prilagodenje človeškim življenskim potrebam. Privilegirancev je čim manj, nihče več ne izkušja kratiti pravic in svobode bližnjemu, za vse to skrbi uprava in strogo sodstvo, ki vzdržuje socialni red na podlagi jamstva v spoštovanju vseh človečanskih pravic vsakega posameznika ter vlada stroga pravičnost. Vsakdo se svobodno razvija na podedovanih gmotnih in duševnih podlagah, nikomur se ni bati, ako se ne pregreši zoper uveljavljen red, kršenja pravic, svobode ali varnosti. Silo ima le vlada, ki ob vsaki priliki hitro in izdatno funkcionira, ako je treba braniti motenje pravičnega reda, oziroma kaznovati rušilca. Smoter skupnega solidarnega prizadevanja je, prilagoditi si ozemlje tako, oziroma proizvajati vedo toliko, da bo pretežni večini vsakega rodu moči udobno stanje. Zato se uveljavljajo tudi jasni nazori in gineva zmota.

Širi se spoznanje, da je bogastvo le posledica boljega doslednega izrabljanja prirode v najkrajšem času, da rop, odiranje in oškodovanje soobčana ne pomnožuje blaginje, ampak ga le močno zmanjša; istotako, da kršenje in kratek pravic sodržavljana, stremjenje po njegovi svobodi ne pomnožuje udobnosti ne za povzročitelje, niti za usuznjene, oziroma oropanje pravic, ter da tako početje odvaaja od prave poti do prej imenovanega smotra. Niti so taka početja običajna, niti legalna, ker jih ne dopušča strogo uvedena pravičnost v sodstvu in upravi. Zakonodajstvo se vrši v skupščinah po najplemenitejših na podlagi brezobzirne pravičnosti.

Take vzorne družbe s tako visoko kulturo sicer danes še nikjer ne nahajamo, vendar je vredno, da si jo vemo predstavljati.

(Dalje prih.)

Boj v Istri.

Že v 4. številki našega lista smo objavili nekoliko jasnih podatkov o boju slovenskega učitelstva v Istri, a zato smo se jako zamerili županu in občinskemu tajniku v Dolini. Bala sta se, da v istrskem deželnem šolskem svetu ni moza, ki bi čital naš list in zaradi tega, da nam pridobita novega naročnika, sta mu poslala gori navedeno številko. In ker vse, kar njima ni prav, provzroči po njuju mnenju boljun-

ski nadučitelj, sta mu naprtla uredniško odgovornost za dotično številko ter zahtevala od deželnega šolskega sveta, da ga mora takoj obseliti. Sicer sta pisala, da bi lahko tudi nas tožila, a nista hotela, ker smo se jima usmili, češ, da smo mi nedolžni. Za nas je to njiju govorjenje brez vsakega pomena; zakaj mi nismo dolžni njima nobene odgovornosti in ne potrebujemo njiju usmiljenja, ker vemo, da se njima ne smili niti oče devetih otrok. Ako bi ga mogla bi ga vrgla koj na cesto z vsemi otroki. Povemo jema pa, da ona nista mogla in ne moreta tožiti zaradi gori omenjenega sestavka, zakaj v vsem sestavku nista niti omenjena. Sicer je bilo prosto tožiti onem petim kaznovanim junakom, a mi bi jim bili kaj lahko dokazali, da so bili obsojeni vsak na 5 K globe in vsi skupaj v povračilo stroškov v znesku 47 K in nekaj vinarjev. Iz tega je razvidno, na kaki podlagi stoji njiju hlinjeno usmiljenje in zaradi tega opozarjamo šolske oblasti, da dobro preiščejo verodostojnost takih mož. Pri nas nima vpliva ni župan, ni deželni poslanec in ne občinski tajnik; mi spoštujemo le moza značajnega in delavnega zakaj ob vsaki drugi priliki se domislamo na izrek: »Veliko moških, malo mož.«

V ravno tej številki smo govorili o skoposti v Istri in posebno o skoposti ob določevanju šolskih pavšalov. Krajni šolski svet v Dolini je tudi prepričan, da se zadnjih sedem let niso podražila ni živila ni kurivo ni delovne moči in zato je določil pavšale v istem znesku kakor pred sedmimi leti, kar je naznanil vodstvu neke šole z dopisom, ki ga prinašamo v prepisu: »Vodstvo se obvešča, da je krajni šolski svet sestavlja proračun za leto 1912 v svoji seji dne 27. novembra t. l. storil sledeči sklep, ki ga je potrdil občinski zastop v svoji seji dne 13. decembra t. l. Pri šoli v B., se določi pavšal, kakor pri šoli v D. po 125 K od razreda in poleg tega še 16 K za donajanje pitne vode, t. j. 266 K skupno.«

Ker ni bilo vodstvo zadovoljno s tem pavšalom, je prosilo okrajni šolski svet, naj ne potrdi tega preudarka, a modra moza sta si koj pomagala in dostavila za sporočilo okrajnemu šolskemu svetu k prej natisnjenemu dopisu z modrim svinčnikom podčrtane besede: »**ako dokaže vodstvo z računom, da je več potrošilo, se mu doplača k prej navedenemu pavšalu.**« S tem je zadobil sklep krajnega šolskega sveta in občinskega sveta drugo lice a ona sta pokazala svojo značajnost.

Se dalje dalje sta posegla ta dva prijatelja istr. šol. in učitelstva. Sklenila sta, da odvzameta učitelstvu od stanovanja podstrešje in ker najbolj ljubita boljnškega nadučitelja, sta izdala sledeči ferman: »Oziram na to, da je deželni šolski svet za Istro v svoji seji dne 29. februarja 1912 zavrnil utok voditelja proti odstopitvi podstrešja šolske zgradbe ter ugodil tuuradnemu nalogu z dne 18. januarja 1912, št. 9, se naslovljeno pozivlja, da vse prostore v podstrešju izprazne najkasneje do 28. marca 1912 dopoldne ter popoldne izroči vodstvu ključ članu tega šolskega sveta g. Josipu Maver. V slučaju neugoditve, bo pisoiči primoran nastopiti sodnijsko pot. **Proti temu ni odprta nobena pot pritožbe.**«

Kot nalašč je izdal okrajni šolski svet v tej zadevi pa sledeči odlok: »V svoji seji 28. februarja 1912 ni ugodil c. kr. deželni šolski svet Vaši pritožbi proti nalogu krajnega šolskega sveta 18. januarja 1912, št. 9 do 12, s katerim se Vam je naložilo, da mu izročite ključ podstrešja v šolskem poslopju, ker nima nadučitelj v smislu § 14. deželne postave od 5. junija 1908, št. 32, pravice zahtevati, da se mu odkáže tudi podstrešje. O tem se obveščate vsled odloka c. kr. deželnega šolskega sveta od 7. marca 1912, št. 406/J.S., s pristavkom, **da Vam je proti istemu prostu uložiti utok v dobi 60 dni po vročitvi istega potom c. kr. deželnega šolskega sveta na c. kr. ministritvo za bogočastje in nauk.**«

S tem se je zopet izkazala njiju značajnost.

Pa nadaljujmo še! V dolinski županiji službuje neki njima jako priljubljen nadučitelj, ki je prosil proti njiju volji za nadučiteljsko službo v Dolini. Ko sta sestavljala krajni šolski svet in občinski zbor terno predlog, je bil predlagan tudi ta nadučitelj, akoravno je bilo na razpolago še drugih prosilcev. S tem sta krajni šolski svet in občinski zbor izrekla zaupnico dotičnemu nadučitelju, a glej, kaj naredita dolinski župan in njegov tajnik! Stuhala sta pritožbo proti dotičnemu nadučitelju in zahtevala od šolskih oblasti, da ga morajo prestaviti iz dolinske županije, češ, da nima ugleda in zaupanja. To je pa vendar nekam jako čudno! Mi smo prepričani, da je županova dolžnost vršiti sklepe občinskega zbora, oziroma krajnega šolskega sveta in ne delati novih, tem nasprotnih sklepov, a ker ona hočeta in delata le po svoje, sta zopet pokazala svoj značaj.

V Boljuncu in Dolini sta se sezidali novi šolski polopji. To si štejeta v veliko zaslugo tudi, da sta s tem onadva izkazala veliko ljubezen šolstvu in učitelstvu. Si-

* Za vsebino odgovarja člankar. Uredn.

cer pa je bila vsa zaževa jako enostavna. Stari šolski poslopji sta bili v slabem stanju, in ker se je v času, odkar sta bili stavljene, pomnožilo število otrok, sta tudi postali premajhni, in zato sta sklenila krajni šolski svet in občinski zbor, naj se sezidata novi poslopji. Županu in tajniku je ostala le službena dolžnost, da vršita ta sklep. Tudi se je izrazil župan sam pri blagoslovljenju dolinskega šolskega poslopja, da ni on vzrok, da so se stavila nova šolska poslopja; pač pa da je temu vzrok učiteljstvo, ker je zahtevalo novih poslopij; po tej izjavi bi pripadala zasluga zaradi stavljene novih poslopij učiteljstvu. Sedaj trdita, da je to le njihova zasluga, samo če se jima zdi katerega nevednega kmeta našuntati proti učiteljstvu, trdita in kažeta: »Glejte koliko stroškov vam je povzročil.«

Pustimo to in oglejmo si nekaj drugega! Šolski poslopji sta že dve leti v rabi, a vendar ni marsikaj še do danes dovršeno, posebno se to vidi pri boljunski šoli, kjer leže kupi kamenja na dvorišču, in dvorišče še danes ni ograjeno. Vak mimoidejo se posmehuje in čudi, ko vidi to malomarnost, da se ne izrazimo hujše. Če kdo vpraša, zakaj se to ne dovrši, je kratek odgovor: »Ni denarja.« Krajni šolski svet in občinski zbor sta dovolila že pred dvema letoma v ta namen najetje potrebnega posojila in že drugo leto plačujejo boljunski občinarji amortizacijske obresti od tega posojila. Boljunski nadučitelj je naprosil januarja t. l. državnega in deželnega poslanca Mandiča naj se spomni pri delitvi državne podpore zaradi bede v Istri in če se ima v srenji Boljunc porabiti podpora za kaj manj potrebnega, naj se porabi za to. Ko je poslanec Mandič govoril o temu z dolinskim županom, je trdil slednji da ni treba državne podpore, ker je za to že preskrbljen denar. Bog naj razume te njegove trditve; enkrat ni denarja, enkrat je preskrbljen denar, a šolsko poslopje v Boljuncu je še vedno nedovršeno. Mi ne mislimo nič drugega, kakor da se tudi pri tem kaže njegov značaj.

Potekla je že triletna doba, odkar so bile občinske volitve, in lansko leto se je mnogo potrosilo iz namena, da se sestavi volilne imenike in izvrši nova volitev, a še letos ni te volitve, kar zopet kaže le značaj.

Nas sicer ne briga, kdo je župan in kdo občinski tajnik v dolinski županiji, zaradi naš lahko županuje sedanj župan celo svoje življenje. Če je drugim prav, naj bo še nam, mi smo to objavili le iz tega namena, da vidi slovensko učiteljstvo, kako prijatelji šolstva in učiteljstva so v Istri, in da spozna, kako resnični je italijanski pregovor, ki pomenja: »Bog me varuj prijateljev, sovražnikov se bom sam.«

Iz naše organizacije.

Krajsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo priredi v soboto, 8. t. m. ob 8. uri zvečer prijateljski sestanek in razgovor v Prešernovi sobi pri Novem svetu. Zaradi važnosti nekaj trik prosi obilne udeležbe.

Občni zbor Učit. društva za ljubljansko okoličnico se je vršil 28. dan maja t. l. v »Nar. domu« v Ljubljani po običajnem dnevnem redu. Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika so navzoči odobrili. Na zborovanju se je določilo, da se društvo pridruži izpremenjenim pravilom »Zaveze«. Zastopnikom v c. kr. šol. svet so zborvalci določili soglasno tovariša Janka Žirovnika in Ivana Petriča. — Delegation za Zavezino zborovanje sta bila voljena Ivo Trošt in Ivan Petrič. Za spomenik pokojnega tov. Fr. Paplerja daruje društvo 20 K. Spomenik je sicer že plačan in je ostala lepa vsota, ki se porabi za šolarsko knjižnico v Borovnici, a vendar je društvo darovalo 20 K z namenom da s tem počasti spomin vrliga tovariša Paplerja. Odbor društva ostane stari. Po končanem zborovanju smo se še prav veselo zabavali in se pogovarjali o stanovalskih težnjah, radujoč se, da nas je vendar še precej, ki se zanimamo za društvo in ki si ohranimo vedra in pogumna srca.

Štajersko.

V Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem. Za v Ptuj se vršeci občni zbor Zveze so priglasi sledeči delegati:

1. Brežiško - sevniško učit. društvo: Knapič Janko, Rismal Melhior, o k
2. Učit. društvo za celjski okraj: Brinar Franc, Logar Ivan, Sivka Anton.
3. Gornjegrajsko učit. društvo: Rojnik Marija, Zemljčik Branko.
4. Konjiško učit. društvo: Mravljak Karel, Womer Ivan.
5. Učit. društvo za laški okraj: Gnus Anton, Lebar Franc, Petrovič Simon.
6. Svetolenartsko učit. društvo: Kopič Jakob, Čuček Franc, Klemenčič Josip.
7. Ljutomersko učit. društvo: Cvetko Franc, Lah Avgust.
8. Učit. društvo za mariborsko okoličnico: Vodenik Simon, Robnik Ivan.
9. Učit. društvo za ormoški okraj:

Rosina Adolf, Muzek Ludovik; namest.: Preindl Jakob, Šijanec Ludovik.

10. **Ptujsko učit. društvo:** Klemenčič Ivan, Kankler Ivan, Strelec Ivan, Ogorelec Anton.

11. **Savinjsko učit. društvo:** Brišnik Anica.

12. **Slovenjebistriško učit. društvo:** Krotky Boštjan.

13. **Učit. društvo za slovenjegraški okraj:** Leskovšek Andrej.

14. **Šaleško učit. društvo:** Stopar Vinko; namest.: Pokeržnik Ferdo.

15. **Šmarsko - rogaško učit. društvo:** Flerer Pavel, Kurbus Toma, Glinšek Ivan. Števila članov še nekatera društva niso vpisala. Pripravljajte se pridno na občni zbor ter nam pošljite eventuelne predloge pravočasno! Vodstvo.

Učit. društvo za polit. okraj Ljutomer zboruje dne 13. junija 1912 pri Sv. Juriju ob Ščavnici z že znanim vzporedom. Torej: zapisnik, dopisi, predavanje g. dr. Krefta in tov. nadučit. Vrečeta; sluščajnosti. Pričakujemo, da se udeležijo zborovanja zanesljivo tudi vsi tovariši, ki baje ne vedo, čemu še plačujejo »tiste 4 K«, da se jim to pojasni. Upajmo, da nam bo takrat vremenski bog naklonjenjši kot v maju. Na svidenje! Odbor.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo poleti v četrtek, dne 13. junija t. l. v Sp. Polskavo, kjer bo zborovalo po vzporedni ki je bil objavljen že v 17. števi. »Učit. Tovariša«. Glavna točka vzporeda ostane literarno predavanje g. profesorja dr. L. Pivka: »Ob tridesetletnici Jurčičeve smrti«. Ob koncu zborovanja bo g. profesor še pokazal nekatere nove telovadne igre. Na to zborovanje, v katerem se bodo tudi še druge stanovske zadeve reševale, se vabi najljubše. Tovariši in tovarišice iz bližnje okolice sosednih učit. društev ste nam istotako dobro došli. Časi so resni, sloge je treba, vsi na krov! — Glede skupnega obeda se naj pravočasno javi pri gospici Anici Wester, učiteljici v Spodnji Polskavi. Iv. Sabati, t. č. predsednik.

Goriško.

Tolminsko učiteljsko društvo. Pri odborovi seji dne 2. t. m. sem bil sam navzoč; saj menda ne mislite štrajkati! Po naših pravilih je sedež društva v predsednikovem bivališču! Slabo vreme tudi ni za vsakega opravičen zadržek. Prihodnja seja bo dne 13. t. m. v Kobaridu (trg sv. Antona) ob 11. uri. Želel bi, da bi se udeležili te seje poleg odbornikov tudi drugi, imamo se pogovoriti o jako važnih rečeh. Predsednik.

Izkaz.*

daril za nagrobni spomenik nadučitelju Francu Paplerju v Borovnici in zahvala.

Po odkritju nagrobnega spomenika pokojnemu nadučitelju Francu Paplerju, častnemu občanu v Borovnici in častnemu članu gasilnega društva, se prav iskreno zahvaljujemo:

Častitemu gospodu župniku Jožetu Juvancu ki je prepustil prostor za spomenik, velenjenemu gospodu deželnemu poslancu Engelbertu Ganglu za lep nagrobni govor, slavnemu pevskemu zboru »Ljubljanski Zvon« (predsednik dr. A. Švigelj) za ginjačo petje ob grobu, pokojnikovim sorodnikom, prijateljem, učencem in sploh vsem, ki so s svojimi prispevki pomagali, da smo mu mogli postaviti tako dostojen nagrobni spomenik, in končno vsem, ki so s svojo udeležbo pri odkritju tega spomenika dne 19. maja t. l. počastili pokojnikov spomin.

Prispevali so: Fr. Paplerjevi sorodniki 100 K, dr. Danilo Majaron 50 K, »Deželna zveza gasilnih društev« 30 K,

Josipa Arko in Ivan Majaron st. po 20 K,

Mijo Arko, Anton Drašler, Ivan Hribar, Luiza Kressnik, Ev. Majaron ml., Fr. Petrovčič, Fr. Suhadolnikovi, Fr. Švigelj, Ivan Turšič, prof. Jos. Verbič, Josip Verbič po 10 K,

Ivan Drašler, Franc Kozjak, Ivan Perko po 6 K,

Antončič Marija, Cerk Anton, Gabrijel Karl, Gangl Engelbert, Drašler Franc, Furlan Jakob, Hočevar Jakob, Hubman Julij, Kranjc Ivan, Kobi Anton, Lisec Tereza, Mavec Jožef, Nekerman Ivan, Petelin Ivan, Petrič Ivan, Podkrajšek Hinko, Režek Juraj, kontrolor Sajovic, Zajec Anica, Žirovnik Janko, nadinženir Fr. Žužek po 5 K,

Lavrenčič Minka, Majaron Marija, Zalar Jožef po 4 K,

Dolničar Fr., Godec Alojzij, Janda Peter, Jurca Fr., Lavtižar Fr., Pajser Anica, Perne Viktor, Ramovš Fr., Suhadolnik Josip po 3 K,

Bernot Ivan, Bezljaj Josip, Brenclj Fr., Čop Pavla, Črnogoj Fr., Dimnik Jakob, Gabrijel Marija, Jelenc Luka, Jurca Josip, Kečelj Alojz, Keržič Jožef, Kos Janez, Kovačič Ivana, Leben Anton, Macoratti Leon, Mehle Marija, Petelin Andrej.

*) Ta izkaz objavljamo še enkrat, ker je bil zadnjič po pomoti pretrgan.

Petrovčič Jožef, Ramovš Janko, Suhadolnik Ivan, Švigelj Ivan, Telban Janko, Telban Jože, Trošt Fr. Ks., Urh Fr. st., Zlobec Fr. po 2 K,

Fortuna Val., Kessler Fr. po 1 K 50 v, Debevec Ant., Drašler Matevž, Kokol Fr., Košir Iv., Kovačič Ant., Leber Ivan, Pirnat Ana, Pristavec Ivanka, Suhadolnik Ivan, Švigelj Franc, Švigelj Tomaž, Urh Fr. ml., Vrhovec Antonija po 1 K, Leber Ant., Stražisar Ant. po 50 v, Turšič Ant., Turšič Fr. po 40 v, Drašler Ivana, Suhadolnik Ivan po 30 v,

Petelinar in Vinkelhofer po 20 v.

Skupni dohodki so torej 562 K 80 v.

Stroški:
Nagrobni spomenik in okvir . 330.— K
Vožnja 12'60 »
Paplerjeve razglednice in klišee . 12'60 »
Natis obvestila na 100 razglednicah 2'86 »
Šopek na grob 5.— »
Pošta 5.— »
Delo pri spomeniku, pesek, snaženje in več drugih drobnarij 14'74 »

skupaj . 382'80 K
Ako se torej primerjajo darovi . 562'80 K s stroški 382'80 »

tedaj ostane . 180.— K prebitka, ki se naloži v »Hranilnici in posojilnici Učiteljskega konvikta v Ljubljani« z naročilom, da za obresti od tega denarja vsako leto kupi primernih mladinskih spisov ter jih pošlje vodstvu šole v Borovnici. To jih pa potem koncem šolskega leta razdeli sporazumno z učiteljstvom med najpridnejše učence najvišjih dveh razredov.

Borovnica, dne 25. maja 1912.
Ivan Majaron, Ant. Drašler in Janko Žirovnik.

Obrambni vestnik.

+ **Ljubljanski vulkan bruha.** Pod »Katoliško tiskarno« v Ljubljani so vroča tla, in slovenskemu klerikalizmu že precej gori pod nogami. Seveda je učiteljstvo faktor, ki se ga katoliški prekupčevalci okolo »Slovenca« najbolj boje, zato kličejo tudi liberalce na boj zoper učiteljstvo, kadar ga sami ne morejo doseči. Dobrodošli so klerikalizmu liberalci le tedaj, kadar je nastopiti proti naprednemu učiteljstvu. »Divide et impera!« — to bojno načelo so si zbrali klerikalci za uničenje naprednega učiteljstva. Pa mi jim povemo sledeče: Ni se vam posrečil načrt uničiti »Učiteljske Tiskarne« niti s proglašanjem bojkota, proti njej in proti vsem listom, ki izhajajo v njej; ni se vam posrečilo, uničiti jo, ko je neka podla duša iz »Kat. tisk.« telefonirala korespondenci Herzog lažnjive vesti o »Učit. Tiskarni«, ni se vam posrečilo uničiti jo, ko je neki katoliški cigan pisaril po »Papierzeitungu«, da je »Učit. Tiskarna« insolventna, in ne bo se vam posrečil niti načrt, napraviti razprtijo med naprednjaki in med naprednim učiteljstvom s sledečo notico »Slovenca«:

»Liberalno učiteljstvo leze izpod »Narodovih« kril. Listu »Dan« se ne godi dobro, in možje, ki so ta politični list v življenje pripravili, so se začeli resno bati, da ne bo napravil »Dan« v kratkem »salto mortale« kakor njegov prednik »Jutro«, kateremu ni moglo niti milo južno podnebje strupenih jetičnih bakcilo v podobi dolgov zadušiti. »Dan« se je nekoliko časa potuhnil iz strahu pred »Narodom«, da ne zagrmí tam iz Narodne tiskarne kak medvedji glas, a nazadnje so liberalni učitelji tudi sebi najbližji in zadnjo soboto je stopil tudi »Učit. tovariš« iz svoje rezerviranosti in čisto jasno pove, da učiteljstvo prvič ni tukaj zaradi šolstva in njegovega napredka, ampak samo zaradi »stanu«, in drugič, da je dolžnost učiteljstva »Danu« novih naročnikov preskrbeti, ker to je sedaj edina rešitev liberalnega učiteljstva. — »Tovariš« piše tako — le: Naša prva dolžnost je, boriti se sedaj za stan in potem šele za šolstvo, zakaj če pade stan, pade tudi šolstvo«. Mislimo, da nima nobeden nič proti temu, če pade liberalno učiteljstvo, šolstvo pa itak ne bo nič izgubilo. »Tovariš« se potem nekoliko obregne ob liberalne politike: »Pri tem je vse obzirnosti in odvisnosti vreči proč! Do danes smo še vedno politični izkoriščanci, bili smo hlapci. Beseda, da imamo mi vpliv nad ljudstvom in v ljudstvu močno silo in oporo, je zaslepljanje samega sebe. Mi smo pač delali, a moč so imeli drugje.« Včasih smo slišali, da so samo krščanski učitelji »hlapci«, no, sedaj pa konstatira »Tovariš« da so bili liberalni učitelji hlapci liberalnih politikov. — Konča pa »Tovariš« s pozivom, na lastne noge: »Delali smo za druge, za sebe delati nas je bilo sram. Če imamo kaj svojega, tedaj se tega svojega bojimo in sramujemo. (Načina pisave »Dana« se prav po pravici lahko sramujejo in dolgov »Učitelj-

ske tiskarne se morajo bati.) Prepričani smo, da je dalo vodstvo učiteljstva največ, kar je moglo dati in žrtvovati: neodvisni politični dnevnik »Dan«. Dolžnost učiteljstva je, da se oklene svojega najpomembnejšega podjetja, v katerem edinem lahko vidi učiteljstvo že danes svojo rešitev, saj smo drugo poizkusili že vse.« Včasih so gospodje v »Učiteljski tiskarni« skušali tajiti, da bi bil »Dan« učiteljsko podjetje, danes so pa drugih misli in čisto odkrito priznavajo, da se hočejo rešiti jerobov okoli »Slovenskega Naroda«. Vsa znamenja kažejo, da se začne med »Učiteljsko« in »Narodno« zopet ples, pa ne morda zaradi liberalne pravovernosti, ampak zaradi naročnikov listov.

Podali smo namenoma dobesedno notico iz »Slovenca« št. 121., ker so naši čitatelji čitali naš članek in sedaj lahko primerjajo z njim »Slovenca« in presodijo klerikalno laž in zavijanje. Kar se »Učit. tiskarne« tiče, naj povemo, da je bolj aktivna in na trdnem kot »Katoliška tiskarna«, ki je bila že v zadregi, ko je bilo treba za svojih 300.000 K dolga izplačati obresti. Tudi kar se listov tiče, so bolj aktivni od »Slovenca«, ki je od tedaj, ko je izgubil podporo 50.000 K od Pijeve družbe, jetičen in deficiten! Seveda klerikalcem bodo sedaj prečrtana prosta dejanja in napadi, polni laži, na napredno učiteljstvo, ki so ga dosedaj svobodno, brez protiobrambe napadali po »Domoljubu«, novostrujarskem »Novem Času«, po »Slovenskem gospodarju« in »Straži«, po »Gorici« in Gostinčarjevi kloaki »Naši Moči«. »Slovenec« se je torej zaman veselil, da bo s svojo notico kaj škodoval »Dnevnu« ali tiskarni, in se bodo katoliški gospodje morali počasi že privaditi tudi batin od strani učiteljstva, saj vrača le tiste, ki ste jih povzročili sami. Blato, ki ste ga metali nan as, pada nazaj na vas: Milo z drago!

Književnost in umetnost

Slovenski Ilustrovani Tednik 22. števi vsebuje sledeče slike: Laško - turška vojna; zasedanje otoka Rodus; nadvojvoda Friderik v Ljubljani in njegovo spremstvo; nogometna tekma Ljubljana - Celovec; nenadna smrt danskega kralja (3 slike); Slov. izobraževalno in podporno društvo v Opatiji; deset bratov in njih starši; zrakoplovcev Prodan, ki je padel v morje pri Opatiji; blagoslovljanje parne brizgalne gasil. društva v Žireh itd. Slovenski Ilustrovani Tednik je jako zanimiv; vsak Slovenec vsaka Slovenka naj ga čita.

in modno blago za gospode in gospe priporočila izvozna hiša
SUKNO Prokop Skorkovský in sin
v Humpolcu na Češkem
Vzorci na željo franco. Zelo zmerne cene. Na željo dam tu izgotoviti gosposke obleke.

ZEFIRE

Srednješolski vestnik.

Naučni odsek. Dunaj, 30. maja: Naučni odsek je danes glasoval o odsekovih predlogih glede izboljšanja gnotnega položaja učiteljstva in ureditve njih pravnega razmerja do države. Predlog posl. Wastiana, da se učitelji vpostavijo v zadnje štiri nižje činovne razrede državnih uradnikov, je bil z 21 proti 11 glasovi sprejet. Dalje je odsek sprejel tudi dodatni predlog poslanca Gllöckla glede uvrstitve učiteljskega osebja po gotovo določeni shemi z 29 proti 12 glasovi, kakor tudi predlog poslanca Ira glede 50% državnih doneskov k deželnim šolskim izdatkom s 23 proti 8 glasovom. Predlog slovenskega posl. dr. Vrstovška, da naj država tudi prispeva pri šolskih stavbah in k vzdrževanju šol, je bil s 27 proti 5 glasovom odklonjen. Odsek je nadalje tudi sprejel predlog češkega socialnega demokrata Tomaška, da naj se izreče naučnemu ministru primerno obžalovanje. — Dobili smo še to poročilo: V naučnem odseku je bil sprejet predlog poslanca Wastiana, da se uredi učiteljem plače slično, kakor zadnjim 4 kategorijam državnih uslužbencev, z 21 proti 11 glasovom. Nadalje je bil ustanovljen poseben pododsek, da se pogaja s finančnim odsekom. Koncem seje je posl. Tomašek predlagal naučnemu ministru obžalovanje zaradi njegovega učiteljem neprijaznega stališča. Predlog je bil sprejet s 14 proti 12 glasovi. Za predlog so glasovali socialni demokratje, del nemških nacionalcev, vsenemci in svobodomiselnj posl. Zenker; proti so glasovali Poljaki, krščanski socialci, del nemških nacionalcev in klerikalni Slovenci.

Politiški pregled.

** Ali naj se Italijani uče slovenščine? V prepir, ki se je vnel med Italijani v stvari uvedbe slovenščine ali francoščine na goriški gimnaziji, je posegel tudi znani publicist dr. Angelo Vivante. Njegovo kompetentno mnenje je obenem izvrstna lekcija italijanskim kričačem. On piše: »Debata se vleče po mojem mnenju le okoli jedne točke: je ali ni koristno znanje slovenščine goriškim Ita-

lijanom? Ali se mora o tem sploh dvmi-
miti? Slovenci so dali Gorici z imenom
najbrže tudi prve prebivalce okoli griča,
ki ga je pozneje zasedlo in utrdilo fev-
dalno nemštvo; spali so skozi stoletja s
Furlani in Benečani pod germanskim
plaščem; zbudili so se zaradi pritiska
istih materialnih in moralnih faktorjev,
ki so že zdramili in še vedno dramijo
Italijane; napredujejo, počasneje in mor-
da manj složno nego ti slednji, na potu
kulture in bogastva, a prehiteli so jih do-
slej v boju proti analfabetizmu, posebno
na deželi; predstavljajo sedaj dobro tret-
jino mestnega prebivalstva, so in so bili
tisoč in več let kompaktna večina v oko-
lici. Kako naj bi torej zanikali Slovencem
pravico prarodnega meščanstva? Jeli
možno skupno kulturno bivanje dveh
prarodnih narodov, ako eden izmed njiju
trdovratno odreja eksistenco drugemu
in se naravnost baha z neznanjem nje-
ovega jezika. V dvojezičnosti švicarskih,
jezično mešanih kantonov je treba iskati
največje tajnosti narodnostnega miru,
kakor tudi kulturnega napredka. Dvoje-
zičnost v Švici ne raznaroduje večine ali
manjšine. Naj se torej italijanski dijaki
uče slovenščine! S tem goriški Italijani
le pridobe in našli bi po dolgem spanju
v minolosti odpomoči in vzpodbuje, kar
jim sedaj odreja bojno divjanje. — Mo-
rala te pridige? Slovenci, učite se s še
večjo vnemo italijanščine!

Kranjske vesti.

—r— **Državne ustanove.** Na c. kr. dr-
žavni obrtni šoli v Ljubljani (stavbno-obrt-
na šola, delovodska šola za kovinske obrti,
mojstrska šola za mizarstvo, strokovna
šola za lesno in kamneno kiparstvo, žen-
ska obrtna šola za šivanje perila in oblek,
za umetno vezenje) je za prihodnje šolsko
leto oddati več državnih ustanov po 30 do
40 kron na mesec. — Prošnje za te usta-
nove je vložiti najkasneje do 20. junija t. l.
pri šolskem ravnatelstvu, ki daje tudi vsa
potrebna pojasnila.

—r— **V torek, 28. maja,** je umrla po
daljšem bolehanju v Gorjah učiteljica Te-
rezija Strle. Službovala je nekaj časa v
Starem trgu pri Ložu in 27 let in pol v
Gorjah. N. v m. p.!

Splošni vestnik.

K. Widrov »Moje prvo berilo« izide
te dni. Da vidi učiteljstvo, kakšna bo ta
knjiga, odtisnili je Učit. tiskarna eno
polo iz te knjige in sicer črki i, u in l ter
4 podobe: voznik ustavlja konje (ééé...)
za črko e; rak, riba in raca v vodi za
črko r; deček in kozel in palček in rogač
k beriloma enakih napisov. Pripomnimo,
da barve na tej prilogi še niso definitiv-
ne. Ta odtis je prvi poizkus za tiskanje
knjige in je sestava barv pri raznih sli-
kah v zvezi s tehniko tiska najtežja stvar,
kar velja mnogo poizkusov, pri tiskanju
knjige se bodo nekatere barve ublažile
oziroma spremenile, tako da bo zado-
ščeno okusu. Vendar vidi učiteljstvo že
sedaj, da bo ta knjiga nekaj lepega, in za
nas popolnoma novega, in je lahko hva-
ležno avtorju in Učit. tiskarni, ki se ni
bala velikih stroškov za tisk te knjige.
Kakor hitro bo knjiga dotiskana, jo poš-
lje Učit. tiskarna vsem nadzornikom in
nekaterim učiteljem na ogled. Ti naj jo
pokažejo drugim in ne dvomimo, da se
ne bi vsakemu priljubila in uvedla v vse
slovenske šole.

Viktorija Sterniša

Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporoča svojo bogato za-
logo črevljev, gamaš in ga-
loš po najnižji ceni. Zunanja
naročila izvršujem točno.

AVGUST AGNOLA

Ljubljana, Dunajska cesta 13

— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla,
porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal,
okvirov, šip itd. Tintnike za šolske
klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stekarska
dela, tudi nova šolska poslopja
na deželi itd.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Uči-
teljskega konvikta v Ljubljani.

registrov na zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca maja K 73.295 95.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3.
popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer

Slovensko Abecedo za ženska ročna dela

(II. pomnožena izdaja)

priporoča

Milena Kiferle

učiteljica ženskih ročnih del v Ljubljani,

Dolenjska cesta 21.

J. Jax

Ljubljana

Dunajska cesta

Šivalni stroji,
kolesa in
pisalni stroji.

Pletilni stroji.

Dobro računale!

In prav izvolile so one gospodinj-
e, ki uporabljajo kot pridatek za kavo
v svojem gospodinjstvu pravega
: Francka: „s kavnim milničkom“ iz
zagrebške tovarne. — Kakovost „pra-
vega : Francka:“ se je mnoga desetletja
kot najbolj ugaajajoča, njegova izdatnost
kot najkrepkejša izkazala.

Sukna

in

modno blago

za moške in ženske ob-
leke priporoča firma

Karel Kocian

:: tvornica za sukno ::
v Humpolcu (Češka).

Vzorci franco.

Ali ste že pridobili našemu listu novega
naročnika?

C. kr. priv.

občna zavarovalnica

Assicurazioni Generali v Trstu

Ustanovljena leta 1831. — Jamstveni zakladi znašajo nad 416 milijonov kron.

Poslovni izkaz zavarovalnega oddelka za življenje.

	meseca maja 1912	Od januarja 1912
Vložilo se je ponudb	2141	11202
za zavarovano vsoto	K 16,868.127-35	K 90,432.732-44
Izgotovljenih polic je bilo	1934	9832
za zavarovano vsoto	K 15,711.423-37	K 80,903.752-26
Naznanjene škode znašajo	K 901.655-28	K 4,482.621-87

SINGER „66“

šivalni stroj 20. stoletja.

Kupujte samo v naših prodajalnicah ali
od njih agentov!

Singer Co. deln. dr. šivalnih strojev.

Ljubljana
Sv. Petra cesta 4.

Kranj
Glavni trg 53.

Kočevje
Glavni trg 79.

Novo mesto
Veliki trg 88.

Na splošno vprašanje vsako zaželeno pojasnilo; vzorci za vezenje, krpanje in šivanje zastoni in franko.

Mestna hranilnica ljubljska

v Ljubljani, v lastni hiši, Prešernova ulica št. 3

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem l. 1911 614.5 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog:
nad 42 milijonov kron.

Rezervni zaklad:
nad 1.300.000 kron.

Sj rejema vloge vsak delavnik. Sprejema tudi vložne knjižice drugih
denarnih zavodov. Obrestuje po

4 1/4 %

brez odbitka. — Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina
ljubljska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo. Poslo-
vanje nadzoruje

c. kr. deželna vlada.

Izključena je vsaka špekulacija in izguba vloženega
denarja.

Posoja na zemljišča in poslopja proti 5 % obrestim in najmanj 1/2 %
amortizacije. Za varčevanje ima vpeljane lične

domače hranilnike.

Posoja tudi na menice in vrednostne papirje.

Vzorci poštne
prosti proti vrnitvi.

Krasne novosti za pomladansko in letno sezono!

Vzorci poštne
prosti proti vrnitvi.

Došla je velika izbira vsakovrstnega modnega blaga za ženske obleke. — Elegantne moške obleke od sukna do najfinejšega angleškega blaga. — Moško
n žensko perilo v krasni izbiri. Novitete v dežnikih posebno v damskih solnčnikih. Priporoča se slavnemu učiteljstvu tvrdka z modnim in oblačilnim blagom

Gorica Ivančič in Kurinčič

Gosposka ulica 11.
(V. G. Carducci.)